

Aankoop

Volendams meisje van Max Fleck

Het Zuiderzeemuseum heeft bij veilinghuis Glerum een schilderij gekocht van de Duitse schilder Max Fleck (1870-sterfdatum onbekend) uit 1904, getiteld Volendams meisje. Het gaat om een portret ten voeten uit van een meisje in Volendammer dracht. Het schilderij vormt een interessante aanvulling op de collectie. Niet zozeer vanuit iconografisch oogpunt, maar vooral vanwege het verhaal dat er achter schuilt.

*Volendams meisje door Max Fleck,
26,5 x 24,5 cm*

Het meisje staat met haar handen op haar rug voor een haard geposeerd. In de haard staat een ijzeren haardplaat en hangt een waterketel aan een ketting. Verder zijn een bordje en een blaasbalg afgebeeld en is de signatuur: M. Fleck 1904 te lezen. Volgens de veilingcatalogus van Glerum is dit werk een voorbeeld van het werk dat omstreeks 1900 gemaakt werd door de vele buitenlandse kunstenaars. Onder de indruk van Jozef Israëls' verbeeldingen van het vissersleven trokken zij naar dorpen als Volendam.

Met buitenlandse ogen zagen zij de thema's die in de Nederlandse kunst al ingeburgerd waren. Op zich is het een hele interessante stroming, die voor het verhaal van de Zuiderzeecultuur en de beeldvorming van belang is. Dat blijkt ook uit de tentoonstelling Hollandgekte, waarin aandacht is voor de Amerikaanse kunstenaars die in dit kader naar Nederland kwamen.

Karig

Dit was echter niet de reden tot aankoop van dit schilderij. Enerzijds bezit

het Zuiderzeemuseum al een aardige collectie van vooral Volendamse tafereelen en anderzijds levert dit specifieke tafereel, ondanks dat het een bijzonder innemend plaatje is, geen specifieke kennis op over bijvoorbeeld Volendammer dracht of wooncultuur. Met betrekking tot dat laatste is de informatie zelfs bijzonder summier. Dat wat we zien van het interieur is karig en lijkt zelfs niet op een ruimte waarin men anno 1904 in Volendam daadwerkelijk leefde. Dat is tegelijkertijd een interessant gegeven.

Het is een schilderij van een duidelijk poserend meisje in een ruimte die eerder op een stijkkamer dan op een leefruimte lijkt.

De schilder Max Fleck is voor het Zuiderzeemuseum geen onbekende. In de collectie bevinden zich al sinds 1950 vier fragmenten van de betimmering van de 'Kunstabakkerij' uit Edam. Een van deze panelen met op de voorzijde een voorstelling van een jongen en een meisje heeft een geschilderd opschrift dat luidt: 'ter herinnering aan vriend Max Fleck 1896 met groete aan de Kunstbakkerij'.

Stijkkamer

De Duitse schilder Max Fleck was dus in 1896 al in Edam-Volendam geweest en heeft toen een deur beschilderd in de Kunstbakkerij. Deze Kunstbakkerij was een bakkerswinkel waar in een achterruimte een typisch Volendams

Interieur van de kunstbakkerij te Edam.

Deze stijlkamer wordt gebruikt voor het poseren van modellen van kunstenaars.

De modellen in klederdracht dragen hullen (ca. 1905). Op de grote schouw twee borden en twee vazen.

Links en rechts hangen kanten vitrages.

interieur was ingericht.

Deze ruimte werd gebruikt als decor voor schilders van huiselijke taferelen.

Vandaar de naam Kunstbakkerij. Er zijn schilderijen bekend

die overduidelijk in deze stijlkamer zijn ontstaan. Is het schilderij dat wij nu hebben aangekocht daar ook gearrangeerd?

De schouw en vooral de vorm van de haardplaat komen duidelijk overeen met die in de Kunstbakkerij. Ook daar hangt een waterketel aan een ketting en zelfs de betegeling, die wit is met enkele losse tegeltjes met een afbeelding, toont grote overeenkomsten.

Paneel Kunstbakkerij door Max Fleck.

De blaasbalg naast de haard hangt op foto's van de Kunstbakkerij van omstreeks 1930 aan de andere kant van de haard. Dit zegt evenwel niets over de plek waar hij in 1904 hing en al helemaal niets over de vrijheid van de compositie van de kunstenaar. Het is

duis heel goed mogelijk - maar niet bewezen - dat het hier om een werk gaat dat ontstaan is in de Kunstbakkerij of wellicht een ander atelier annex stijlkamer. Ook in Hotel Spaander bevond zich een dergelijke stijlkamer die bedoeld was voor kunstenaars.

Idylle

De combinatie echter van het beschilderde fragment van de betimmering van de Kunstbakkerij en een geposeerd

schilderijtje van de hand van dezelfde Duitse schilder, maakt beide stukken tot interessante materiële overblijfselen van een bijzonder hoofdstuk uit de geschiedenis van de kunstenaarskolonie in Volendam omstreeks de eeuwwisseling.

Steeds vaker blijkt dat het romantisch beeld van een schilder met zijn ezeltje zittend in de haven of bij de mensen thuis, (deels) berust op een idylle. Eerder toonden we al dat het schilderij van Van Mastenbroek van de Volendammer haven naar een ansichtkaart was gemaakt (zie het artikel van Erik Walsmit in het Peperhuis 1999-1). Nu zien we hier dat schilders ook mensen lieten poseren in decors. Het Zuiderzeegebied, zijn cultuur en zijn mensen dienden zo als decor voor kunstenaars.

Ellen van Veen